

Tehy ry
PL 10
00060 Tehy

LAUSUNTO

Sosiaali- ja terveysministeriö
Kirjaamo
PL 33, 00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@stm.fi

Viite Lausuntopyyntö STM090:00/2016, STM/4114/2016

Tehy ry:n lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä erityispalveluista sekä sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä erityispalveluista

Tehy ry pitää hyvänä, että laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista sekä laki kehitysvammaisten erityishuollosta sovitetaan laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä erityispalveluista. Lain tarkoitus (1 §) on kannatettava ja selkeästi kirjattu.

2 § Soveltamisala

Esityksen mukaan lakia ei sovelleta sellaiseen ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta ja iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012) 3 §:n 2 kohdassa tarkoitettuun iäkkääseen henkilöön, jonka avun tai tuen tarve johtuu pääasiassa korkean iän myötä alkaneista, lisääntyneistä tai pahentuneista sairauksista tai vammoista taikka korkeaan ikään liittyvästä rappeutumisesta. Tehyn näkemyksen mukaan ehdotettu soveltamisalan rajausta ja tavoiteltu rajanvedon selkiyttäminen vanhuspalvelulain ja vammaisten henkilöiden erityispalveluja koskevan lain soveltamisessa ei ole yksiselitteinen. Yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaankin, että päätös siitä, mitä lakia sovelletaan, on aina tehtävä yksilöllisen harkinnan pohjalta.

Esitettyssä sote- lakikokonaisuudessa maakunnan järjestämisvastuusta säädetään laissa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä. Palvelujen tuottamisesta säädetään järjestämislain lisäksi laissa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta sekä laissa asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa. Näiden sote-lakien mukaisesti suoran valinnan palvelujen tuottajat vastaisivat sosiaalihuoltolain mukaisista asiakkaan lyhytaikaisesta ja tilapäisestä sosiaalipalveluista sekä vanhuspalvelulain mukaisesta neuvonnasta ja ohjauksesta. Maakunnan liikelaitos puolestaan vastaisi pitkäaikaisista, yli kolmen kuukauden kestävästä sosiaalihuoltolain ja vanhuspalvelulain mukaisista palveluista. Tehyn näkemyksen mukaan käytännössä sosiaalipalveluja tarvitsevan asiakkaan kohdalla voi olla vaikea arvioida, milloin asiakkaan palvelutarve on lyhytaikaista ja tilapäistä tai milloin tarve on pitkäaikainen. Tehy kantaa huolta nyt lausunnolla oleviin lakiluonnoksiin liittyen siitä, miten nyt lausunnolla olevien lakiluonnosten kanssa rinnakkain voimaan tulevien sote-lakien yhteydessä varmistetaan, että ikääntyneitä kohdellaan yhdenvertaisesti. Lakiluonnosten säädöspohja ei saa johtaa epätarkoituksenmukaiseen palvelurakenteeseen, palvelujen erottelamiseen eikä päällekkäiseen toimintaan. Tehyn mukaan

lakiesityksessä on tarkennettava sitä, miten ikääntyneen monialainen palvelutarpeen arviointi ja tarpeen mukaiset palvelut turvataan uudistuksessa.

10 § Henkilökohtaisen avun toteuttaminen

Pykälässä ei määritellä henkilökohtaisen avustajan pätevyyttä tai koulutusta, vaan todetaan, että henkilökohtaisen avustajan on saatava riittävä perehdytys työhönsä.

Poikkeuksen muodostavat hengityslaitetta käyttävän vammaisen henkilön avustaja- ja hoitoringin ammattirakenne. Ammattirakennetta muutettaisiin noin puolella asiakkaista terveydenhuoltopainotteisesta mallista osin henkilökohtaisella avulla toteutettavaksi. Esityksen mukaan avustaja- ja hoitoringin kokoonpanoon kuuluisi yhden sairaanhoitajan lisäksi neljä henkilökohtaista avustajaa, joilta ei edellytetäisi terveydenhuollon koulutusta.

Tehyn näkemys on, että koulutustasoa ei tule madaltaa. Laadukkaan hoidon ja potilasturvallisuuden takaa ammattitaitoinen koulutettu henkilökunta.

Alueellisen tasa-arvon näkökulmasta on kannatettavaa, että maakunnalla tulee olla käytössä vähintään kaksi erilaista henkilökohtaisen avun toteuttamismallia.

13 § Lasten asumisen järjestäminen

Lapsen etu, hyvinvointi ja tasapainoinen kehitys ovat aina ensisijaisia päätöksiä tehdessä. Monialainen yhteistyö tulee muodostua vakiintuneeksi työskentelytavaksi. Henkilöstön riittävään koulutukseen ja ammattitaitoon tulee kiinnittää erityistä huomiota.

14 § Tuki esteettömään asumiseen

Pykälään kirjattu ”korvaus kohtuullisista kustannuksista” jättää paljon tulkinnan varaa ja vaatii päätöksentekijältä syvällistä lain ja sen perusteluiden osaamista. Tasapuolisen kohtelun tärkeys korostuu tässä pykälässä. Lain tulkinta voi vaihdella maakunnan taloustilanteesta riippuen.

Asunnon muutostöiden ja itsenäisen suoriutumisen kotona mahdollistavien välineiden ja muiden teknisten ratkaisujen hankinnoissa tulisi olla velvoite tehdä suunnitelmat yhdessä asiakkaasta vastaavien terveydenhuollon, erityisesti lääkinnällisen kuntoutuksen asiantuntijoiden kanssa. On tärkeää, että asunnon ja sen välittömän läheisyyden muutostöissä huomioidaan tulevat lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden tarpeet, kuten mahdollisuus liikkua sähköpyörätuolilla ja säilyttää sähköpyörätuolia turvallisesti. Yhteistyöllä pystytään myös välttämään osaoptimointi ja päällekkäiset hankinnat. Ei ole tarkoituksenmukaista hankkia ja korvata kattoon kiinnitettävää henkilönostinta tai muita kiinteästi asennettavia välineitä ja ratkaisuja, jos asiakas pärjää edullisemmalla pyörillä liikkuvalla välineellä tai käytännöllisimmillä mobiileilla ratkaisuille.

18 § Liikkumisen tuen ja palvelujen toteuttaminen

Kuljetuspalveluja vapaa-ajan toimintaan, sosiaaliseen osallistumiseen ja muuhun tavanomaiseen elämään kuuluvaan toimintaan myönnetään vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa asuinkunnan tai lähikunnan alueella. Palvelun tarve on yksilöllinen ja voi vaihdella paljonkin eri kuukausien välillä. Matkojen käytön tulisi olla joustavaa ja myönnetyt matkat tulisi voida käyttää tarpeen mukaan ilman että matkat ovat sidottuja kalenterikuukausiin.

19 § Taloudellinen tuki

Edellytyksenä määrärahan myöntämiselle on, että tuen avulla voidaan edistää lain tarkoituksen toteutumista sekä poistaa toimintarajoitteista johtuvia esteitä ja haittoja päivittäisissä toiminnoissa, liikkumisessa, viestinnässä sekä vapaa-ajan toiminnoissa. Maakunnan velvollisuutta järjestää palvelut sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina, kuin maakunnassa esiintyvä sekä asiakkaan

yksilöllinen tarve edellyttävät ja ottaa palvelujen tarve huomioon määrärahoja varatessa tulee korostaa. Määrärahasidonnaisuus, palvelujen tarpeen arviointi ja muuttuminen voivat johtaa eriarvoisuuteen maakuntien välillä mutta myös maakunnan sisällä.

Laki sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Esitetyt muutokset sosiaalihuoltolakiin ovat perusteltuja ja kannatettavia.

61 miljoonan euron kustannussäästö

Tavoiteltu kustannussäästö kohdistuu yhteiskunnan heikko-osaisimpiin: vammaisiin ja vanhuksiin. Hallinto-, suunnittelu-, arviointi- ja johtamistehtävissä tehtävä säästö lakeja yhdistämällä on kannatettavaa. Suurimmat säästöt haetaan kuitenkin liikkumisen tuesta ja palveluista ja erityisesti korkeassa iässä olevien liikkumisen tuesta ja palveluista. Liikkumisen ja tuki palvelut liittyvät olennaisena osana lain tarkoitukseen: yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen, osallistumiseen, esteiden ehkäisemiseen ja poistamiseen samoin kuin vammaisen henkilön itsemääräämisoikeuden toteutumiseen. Uusi lainsäädäntö ei voi heikentää vammaisten asemaan suhteessa lain tarkoitukseen.

Helsinki 21.6.2017

Rauno Vesivalo
Puheenjohtaja
Tehy ry

Kirsi Sillanpää
Johtaja
Tehy ry

Lisätietoja
Eva Siitonen
Sosiaalipoliittinen asiantuntija
Tehy ry
eva.siitonen@tehy.fi

